

Настроения и поетически наблюдения изъ живота на българското село въ една западна крайнина

(Елинъ-Пелинъ. Разкази, томъ I и II).

Селото, и особено у насъ, е единъ малъкъ свѣтъ съ свой специфиченъ оцвѣтъ, съ своя атмосфера и свой дѣхъ. Прѣди всичко съ свой особенъ дѣхъ — дѣхътъ на угаритѣ, на жътвата, на оборитѣ и хамбаритѣ. Само тамъ, дѣто може да се почувствува този дѣхъ, само тамъ има нѣщо отъ единъ истински животъ на селото. Картичната на този животъ изглежда не особено богата въ отношение на форми и колоритъ. Напротивъ, тя е почти монотонна. Общиятъ типъ на архитектура и къщна наредба, обичайтъ и еднаквитѣ нрави, еднаквиятъ костюмъ и диалектъ я правятъ нагледъ доста еднообразна. Къмъ това се прибавя извѣстно вътрѣшно еднообразие — нѣкои общи идеи и чувства, интереси и честолюбиви мечти. Все пакъ обаче това е само една вънкашна, твърдѣ измамлива покривка на единъ доста разнообразенъ, сложенъ и богатъ вътрѣшенъ животъ, който получава твърдѣ своеобразни индивидуални форми въ тази гъла отъ поетически фигури, които Елинъ-Пелинъ е нарисувалъ въ своитѣ разкази. Всѣки единъ отъ тѣзи прости, цѣлостни и сурови хора, които зависятъ прѣди всичко отъ природата и послѣ отъ себе си, отъ своитѣ мускули и отъ своя умъ, всѣки единъ подъ вънкашното еднообразие крие единъ индивидуалитетъ, който се изявява въ една проста, силна логика, незатъмнена отъ никакви зальгалки и условности, единъ темпераментъ суровъ, чуждъ на всѣка афектация и сантиментализъмъ.

Единъ тѣй разнообразенъ, толкова различенъ и обособенъ миръ мжно може да се почувствува, да се схване и художествено да се прѣдаде отъ единъ художникъ, чиято чувствителностъ се е сложила при условия на единъ различенъ въ вътрѣшното си съдържание и вънкашнитѣ си форми животъ. Ако той не носи по наследство и произхождение духовни разположения и вкусъ за този животъ, той трѣбва дълго врѣме да е дишалъ въздуха на селото, да е живѣлъ съ чувствата и интереситѣ на селото, да е прѣживѣлъ много радости и злополуки заедно съ него. „Не е достатъчно, казва единъ нѣмски критикъ, да обладава човѣкъ вкусъ за хубави селски носии, да проявява интересъ къмъ характерни нрави и обичаи, сегисъ-тогисъ да води разговоръ съ селяни, донѣкъждѣ да познава тѣхния говоръ.